

De Wissel

IVN afdeling Eijsden

September 2013
Jaargang 20 nummer 3

*Instituut voor natuureducatie
en duurzaamheid*

INHOUD

<i>Inhoud</i>	2
<i>Van De Redactie</i>	3
<i>Van Het Bestuur</i>	3
Sterwandeling	3
15.09 Deelname STERWANDELING IVN Valkenburg.	3
23.09 Lezing over Orchideeën en Vlinders in Andalusie	4
27.10 Busexcursie naar de Eifel	4
28.10 Resultaten Steenuil onderzoek in Eijsden	4
25.11 De Groene Brigade, wat doen zij?	4
Digitalisering (herinnering)	4
<i>Wat is geweest</i>	5
Snoeidag in de Waardhoff	5
Ommetje Mesch	5
Inventarisaties in de Waardhoff	5
<i>Is uw Tuin al winterklaar?</i>	6
<i>Viskes vange (6)</i>	7
Forellen ("Truute") en de "Erk van Ritsjèl"	7
De Beekforel ("Truut")	8
De Bronforel	9
De Regenboogforel ("Truut")	9
De Zeeforel	10
Het kweken van Forellen	11
<i>Bijzondere Waarnemingen</i>	11
<i>De Woelratten</i>	13
<i>Agenda 2013</i>	14
Lezingen	14
Het "Wandelschema" & "Korte Tour"	14
"De Woelratten" 2013	14
Programmaoverzicht 2013 Vogelwerkgroep	14
Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)	15
<i>Bijzondere Waarnemingen</i> <i>vervolg van pagina: 10</i>	15
Zomer 2013: Eikenpage in de Eijsder Beemden, Riviergrondels in de Voer	18
Bijzondere waarnemingen/ervaringen gezocht!	23
<i>De Basse-Meuse (28, slot)</i>	24
De Bonne Ville Waremmé (Borgworm)	24
De (onechte) Bonne Ville Bouillon.	24
De (onechte) Bonne Ville Maestricht.	25
<i>Bever in Maas, Berwinne en Voer.</i>	26
<i>Kraanwater beste in watertest</i>	27
<i>Waarneming</i>	27
<i>Het Bestuur</i>	28

VAN DE REDACTIE

Nummer 3 van de 20ste jaargang.

Na een te koud voorjaar, een hete zomer. En nu staat het najaar alweer voor de deur. U vindt het weer allemaal terug in deze Wissel: waarnemingen, het wel en wee van de lokale visstand, hoe de tuin winterklaar te maken, reilen en zeilen in de Waardhoff en de laatste "Bonne Villes" ...

De redactie wenst u wederom veel leesplezier.

Op de website van IVN Eijsden (ivn.nl/afdeling/eijsden) is regelmatig actueel nieuws te vinden. En, zoals u weet, ook de Wissel wordt daar gepubliceerd.

PDB

VAN HET BESTUUR

Sterwandeling

Sinds enkele jaren wordt in de regio Maastricht en Mergelland in de maand september een sterwandeling georganiseerd. Tal van afdelingen organiseren op deze dag een wandeling, die naar een centraal punt voert, waar afdelingen en leden elkaar ontmoeten. Waar belangstellenden een beeld krijgen van wat het IVN in onze regio te bieden heeft.

Dit jaar wil IVN Valkenburg aan de Geul graag als gastheer fungeren voor deze sterwandeling. Plaats van handeling is kasteeltuin Oud-Valkenburg bij kasteel Schaloen (aan de voet van de Schaelsberg).

Als datum is gekozen voor zondag 15 september. Tijdens deze dag zal de tuin gratis geopend zijn. We hopen dat ook uw afdeling zal deelnemen aan deze sterwandeling en een excursie of wandeling wil organiseren naar de kasteeltuin toe.

Léon Willems, IVN Valkenburg a/d Geul

15.09 Deelname STERWANDELING IVN Valkenburg.

Via carpoolen om 10.00u daarheen. Verzamelen bij het Cultureel Centrum. Dan een wandeltocht van ca. 8 km. Van 13.00u tot 15.00u zijn de deelnemers te gast bij IVN Valkenburg in de Heemtuin. Hier zijn diverse activiteiten.

23.09 Lezing over Orchideeën en Vlinders in Andalusië

Spreker Bert Verton, IVN Heuveland. Bert gaat al vele jaren op speciale natuur vakanties. Hij is een goede waarnemer. Hij kan uitstekend fotograferen en laat zijn gehoor ongetwijfeld een avond lang genieten van die beelden en zijn toelichtingen.

27.10 Busexcursie naar de Eifel

Korte tocht 10 km, Lange toer 16 km. Van Morsbach naar Einruhr. Opstappen om stipt 08.50u aan de Akersteenweg in Heer. Kosten 14 euro voor leden IVN.

Aanmelden verplicht bij

Herman Heemskerk, e-mail: herman.heemskerk@home.nl of

Jean Creuwels, 043-3616195.

Ook voor nadere inlichtingen.

28.10 Resultaten Steenuil onderzoek in Eijsden

Spreker Ph. Meyer, IVN Eijsden. Al vele jaren doet de vogelwerkgroep onderzoek naar het voorkomen van de steenuil in Eijsden. Afgelopen 2 jaar is dat onderzoek anders van opzet. Vanavond kunt u vernemen hoe het nu gaat met onze kleinste uilensoort in Eijsden.

25.11 De Groene Brigade, wat doen zij?

Spreker Wiel Lemaire, Politie Zuid. In het buitengebied gebeurt van alles wat niet mag. Ook in de bebouwde kom gaat er vaak iets fout op milieugebied. Dan komt de Groene Brigade in actie. Zij constateren de mistoestanden en helpen mee de daders op te sporen. Boeiend werk dat niet altijd naar waarde gewaardeerd wordt.

De lezingen vinden plaats in het verenigingslokaal De Dassenburcht. Aanvang stipt 20.00 uur. Voor nadere inlichtingen Jean Creuwels, 043-3616195. Of onze site ivn.nl/afdeling/eijsden.

Het bestuur

Digitalisering (herinnering)

Indien u uw e-mail adres doorgeeft aan de secretaris kunnen we u ook tussendoor van activiteiten op de hoogte brengen. Ook De Wissel krijgt u dan, in kleur, via email binnen.

Daarom de oproep om indien je voorzien bent van een e-mailadres dit aan onze secretaris Jacques Piters door te geven. Het adres is

jacques_piters@hotmail.com (let op _ streepje tussen jacques en piters!)

Het bestuur

WAT IS GEWEEST

Snoeidag in de Waardhoff

8 snoeiers van de werkgroep natuurbeheer van Maastricht (Dirk, Lucien, Mientje, Jules, Enne, Nannie, Jacques en Suzan), 3 mensen van IVN Eijsden (Annemie, Anneke, Maarten) en Wil en ik behorende bij beide groepen en Johan Stoffer zelf, is een mooie opkomst van 14 man. Helaas kon de hoogstambrigade Eijsden-Margraten dit keer niemand op de been krijgen.

De volgende keer gaan we Lucien Curfs helpen (waarschijnlijk 21 sept.), want het niet opsplitsen was toch gezelliger, maar daardoor hebben we bij hem niet gesnoeid. Hij heeft een boomgaard iets hoger de Steensbergsweg op aan de linker kant.

Alle pruimenbomen (4 rijen met zeer achterstallig onderhoud) zijn ontdaan van de kooibescherming, knellende banden, te lange palen (beschadiging aan de takken) zodat we het opschot op de stam konden weghalen. Maar nog mooier twee rijen pruimen van hek tot wei zijn prachtig gesnoeid tot een evenwichtige kruin. De andere twee rijen moeten wachten tot een volgende keer.

Onze Friese vrienden die we daarna rondgeleid hebben genoten van het gebied, het nieuwe ommetje (in de maak) en van het restantje vlaai en koffie.

Bij terugkomst (rond half 4) was Johan net het laatste snoeihout aan het verslepen naar de takkenberg. Hij was moe maar voldaan.

Ik wil jullie, ook namens Johan, nogmaals hartelijk danken voor het vele werk dat we samen hebben verzet. Tot een volgende keer.

Tineke de Jong

Ommetje Mesch

Leuk om te melden is dat we met de Florawerkgroep en Johan Stoffer een ommetje aan het maken zijn vanuit Mesch van 4 en 7 km, die beiden de Waardhoff aan doen. Samen met de gemeente kijken we hoe dit ommetje ingepast kan worden in de opening van het uitzichtpunt met het verhaal van geschiedenis van het landschap.

Tineke de Jong

Inventarisaties in de Waardhoff

Zowel de Vogelwerkgroep, als de Florawerkgroep hebben inventarisaties verricht in de Waardhoff. Aan planten zitten we al bijna op 150 soorten.

In het voorjaar van 2013 zijn 40 nestkasten voor Kool- en Pimpelmezen, Boomklever, Specht en Torenvalk in de Waardhoff door de vogelwerkgroep opgehangen.

Een wintertelling in 2012 in het atlasblok Mesch leverde 33 vogels op waaronder Kramsvogel en Koperwiek. Een broedvogeltelling in 2013 kwam uit op 34 broedvogels waaronder akkervogels als Veldleeuwerik en Geelgors, maar ook de Kneu. Spechten zijn het hele jaar door te horen en te zien. Deze gegevens stuurde Lydia Lippens van de vogelwerkgroep op.

Tineke de Jong & Lydia Lippens

IS UW TUIN AL WINTERKLAAR?

Als ik dit schrijf hebben we net de tweede hittegolf achter de rug en valt er vandaag op 7 augustus 2013 flink wat regen. Om de droogte in de bodem te verdrijven moet er nog veel meer vallen. Onze kleindochter vond het maar niks die regen, want lekker in het badje buitenspelen is er vandaag niet bij. Maar gelukkig begrijpt ze dat de bloemen, de bomen, struiken en de aarde blij zijn omdat ze allemaal dorst hebben. En zij kan die grote dorst niet lessen met haar plastic gietertje. Dus is er regen nodig.

Als u dit leest is het einde van het tuinseizoen in zicht en moeten we de tuin winterklaar maken. In de meeste tuinboeken en bladen kunnen we lezen dat de tuin voor de winter goed aangepakt moet worden: uitgebloeide bloemen en stengels afknippen, zaden en dorre takken verwijderen en ook afgevalen blad opharken. DOE DIT NIET!

Als u diversiteit in de tuin wilt en veel dierenleven, dan maakt u een tuin niet winterklaar. Laat alles gewoon staan en liggen. De afgevalen bladeren vormen een bescherm laag voor de planten in de winter. Regenwormen "trekken" de bladeren een voor een mee naar beneden, en verbeteren zo de bodemstructuur. Lieveheersbeestjes, spinnen en andere bodemdier tjes en slakken verstoppen er zich in. Afgevalen bladeren over stenen en dakpannen is een prima winterverblijf voor egels en padden en kikkers. En de stengels van

planten die blijven staan zijn in de winter prachtig als ze bevroren zijn of een "hoedje" van sneeuw krijgen. De zaden trekken vogels aan. Zo hebben wij afgelopen winter veel Putters gehad die op de zaden van de Teunisbloem in onze tuin afkwamen. Schitterend gewoon! In de stengels worden door insecten gaatjes geboord en daarin overwinteren ze dan. Bekijk maar eens een stengel en ontdek hoeveel gaatjes erin zitten. Als de zaden in de tuin blijven komen daaruit nieuwe planten. Omdat wij de uitgebloeide Steenanjers niet afknippen, is die zich aan het verspreiden door de tuin. We hebben zelfs al twee keer een zaailing van de Edelweiss in de tuin gehad.

Het is wel belangrijk om planten waarin ziektes zitten

af te knippen en in de GFT-bak te deponeren, nooit op de composthoop. Bijvoorbeeld meeldauw of roest.

Als we zo met onze tuin omgaan, herstellen we de natuurlijke kringloop en geven we veel dieren overwinteringmogelijkheden. In de natuur wordt er in een bos of hei ook niets winterklaar gemaakt.

Els Derks-van der Wiel

VISKES VANGE (6)

Forellen (“Truute”) en de “Erk van Ritsjèl”

Als je vroeger in Caestert kwam en men wist van je viskesvorserij, dan werd er wel eens gevraagd: “*haet 't nog Truute ien de Voor?*”. Het werd je dan duidelijk, dat er in de Voer Forellen konden voorkomen. Hoe het precies zat met die Forellen, dat wist je niet. De Voer was toen over een groot gedeelte gekanaliseerd, genormaliseerd of hoe dat ook mogen heten. In ieder geval stroomde ze over een flink gedeelte door een betonnen bedding heen. Vissen zag je er eigenlijk niet, in het gedeelte bij Hoog Caestert, afgezien van de Palinkjes (“ielkes”) die bij de “Erk van Ritsjèl” langs het betonnen talud probeerden omhoog te kruipen. Voor mij was het watervalletje bij de Breustermolen van de familie Richelle (“Ritsjèl”) destijds “de erk”. Een magische plek voor opgroeiende kinderen waaronder ook mijn neven uit Caestert. Bij het schrijven van dit stukje drong zich de vraag op naar de herkomst van dit woord. Het woord “Erk”, uitgesproken met een lange “accent grave”, dus “èèrrek”, lijkt hier op het eerste gezicht hetzelfde woord te zijn als het Limburgse woord “erk”, voor “boog”. “De Aw Brögk ien Mesjtreech haw tien erreke” (bogen of arcaden). Het Nederlandse “erker” (ook verwant) betekent “uitbouw”, waarop of waarin in vroeger tijden (boog) schutters konden staan. Daarnaast kennen we nog een oud Limburgs woord “erk” (Nederlands: “ark”), dat “kist” of “kast” betekent (als in de “Ark van het Verbond”) en later: “vaartuig” (als in de “Ark van Noach”). Een zoektocht door diverse etymologische woordenboeken leverde op dat we het mogelijk hier kunnen zoeken: “ark” betekende ook: “gewelfd dak boven het rad van een watermolen” (Van Wijk, De Vries). Nog verder zoeken leverde in het Molenwoordenboek van B.D. Poppen uit Wijhe op: “ark” is “balkgeraamte waarin de sluis schuiven geplaatst zijn”. Dat sluit dus nòg meer aan op het spraakgebruik ter plekke. Men kon bij de Breustermolen de Voer inderdaad afsluiten middels een sluisgebint (“de erk tow maoëke”). Het water werd dan naar een turbine geleid (in de turbinekamer, een uitbouw bij de molen). Door het draaien van de turbine (op waterkracht) werden de molenstenen in beweging gezet, waarmee graan kon worden gemalen. Deze “Girard” of “Francis” turbine is in 1931 vergund en de verbouwing van de watermolen heeft volgens historische gegevens in 1932 plaatsgevonden. In de tijden daarvoor was er

hier een waterrad, zoals nog op zeer oude ansichten te zien is. Ook de constructie waarin een waterrad hing werd trouwens wel “ark” genoemd. Wanneer de naam “erk” in Hoog Caestert zal zijn ontstaan blijft zo toch nog onduidelijk. Bij uitbreiding ging de aanduiding gebruikt worden voor de hele plek met de sluis en bij sommigen zelfs voor de hele molen. De historie van de vijf Eijdsense watermolens en van de watermolen van Mesch is uitgebreid beschreven in het boek “Watermolens in Eijsden” van de heer Meerman. In het proefschrift van Jan Hartmann over de geschiedenis van Breust en Eijsden komt naar voren, dat de Breustermolen al in 1221 wordt vermeld. Volgens Hartmann was er mogelijk reeds in de 10e eeuw een Breustermolen meer naar het zuiden gelegen, voordat de loop van de Voer rond 1200 vanuit het Caestertveld noordwaarts werd verlegd. In 1791 heeft er een ingrijpende verbouwing van de huidige Breustermolen plaatsgevonden (door Bartholomeus Trocquay).

Het betonnen talud met watervalletje bij de “erk”, dat aan de westzijde ineens meters diep steil omlaag dook, kwam bij het afsluiten van de Voer tijdelijk vrijwel droog te staan. Je zag dan in de vochtige hoeken van die onbegaanbare roetsjbaan kleine Aaltjes zitten, die probeerden omhoog te kruipen. Voor de gewone vissen was dit watervalletje (dus bij een open “erk”) waarschijnlijk een te grote hindernis. De met een netje gevangen Aaltjes (“ielkes”) werden door ons stroomopwaarts weer uitgezet. Omdat ze daarheen wilden, natuurlijk...

Terug nu van de mijmeringen over historie, naamgeving en jeugd naar het verhaal over de Forellen.

Er zijn in ons land enkele soorten Forellen in de natuur aan te treffen.

De Beekforel (“Truut”)

Alle soorten Forellen, dus ook de Beekforel, behoren tot de familie van de Zalmen. De Beekforel kan rond de 50cm lang worden en is volgens de huidige wetenschap één soort met de Zeeforel. De Beekforel kenmerkt zich door de vele kleine tandjes in de kaken en door de stippen. Op de rug bevinden zich donkere vlekjes en aan de zijanten rode stippen met witte of blauwachtige randen. Volgens het etymologische woordenboek van De Vries betekent de naam “Forel”: “de gestippelde”, wat een logische verklaring is. Het Latijn “Tructa” zou afgeleid zijn uit het Grieks en zoiets als “de eter” betekenen, wat eveneens een goede naam is (gezien de vraatzucht van de vis). In het Duits heet de Beekforel “Bachforelle” en in het Engels “Brown Trout”. In het Frans zien we “Truite de rivière” of “Truite commune”. Het Waals woordenboek geeft “Treûte”. In Eijsden en Mesch was “Truut” gangbaar, nu hoort men meestal “Forel”.

Het woord “Truut” is vrouwelijk (“eng Truut, twee Truute, drie kleng Truutsjes”). Zinsnede gehoord in mijn jeugd: “’t zijwom ’n fing diekke Truut ien de Voor, iech hej ze miech nog wille kriege meh ze waos al eweg”. Het woord “Forel” is in het Nederlands en Eijdsens eveneens vrouwelijk, maar wordt ook soms mannelijk gebruikt.

De Beekforel is een inheemse soort in de Maas en zijbeken. Ook in de Voer was er tot in de eerste helft van de 20e eeuw een natuurlijke populatie aanwezig (Bron: “Vissen in Limburgse beken” van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg). Natuurlijke populaties van de Beekforel zijn er volgens het Genootschap in Nederland niet meer, door de vele veranderingen in het milieu. De Beekforel was (en is) echter wel overal in de Limburgse wateren aan te treffen, als gevolg van uitzettingen. Ook visbroed van deze Forel wordt uitgezet (“kleng Forelkes” dus).

De Beekforel heeft voor de voortplanting koel en zuurstofrijk water nodig, en grindbodems zonder slib. Het vrouwtje van deze Forel maakt in de late herfst tot vroege winter een ondiepe kuil op de waterbodem, waarin tot maximaal 1500 eitjes per kilo lichaamsgewicht worden gelegd. Na de bevruchting van de eitjes door de hom van het mannetje wordt deze nestkuil toegedekt met een laagje fijne kiezeltjes. Jonge Beekforellen eten allerlei kleine (water) diertjes. Kleine Beekforellen worden op hun beurt soms verorberd door grotere vissen, IJsvogels en Ringslangen. Grote Beekforellen eten vaak andere vissen en kunnen tot vijf jaar oud worden.

De Bronforel

De Bronforel lijkt meer op de Zalm dan de Beekforel, wordt ongeveer 30 tot 50cm groot en wordt beschouwd als een mooie vis. De Bronforel heeft een overwegend donkere kleur (bruingroen met aan de onderzijde oranje flanken) met gele vlekken over het gehele lijf. Aan de zijkant kunnen er ook nog rode en blauwe stippen zichtbaar zijn. De kans om een Bronforel te vinden is in onze wateren erg klein. De soort is rond 1880 ingevoerd uit Noord-oost Amerika en plant zich in Nederland niet voort. Heel af en toe wordt wel eens een exemplaar gevangen, afkomstig van een uitzetting. In het Duits is de Bronforel bekend als “Bachsaibling”, in het Engels als “Brook Trout”. In het Frans: “Saumon de fontaine”. Een andere Nederlandse naam voor de Bronforel is: “Beekridder”.

De Regenboogforel (“Truut”)

Ook deze soort lijkt meer op de Zalm dan de Beekforel. De rug is bruinachtig groen, de onderzijde is wit. Aan de zijkanten

loopt een band in de kleur rose. Hieraan dankt deze vis zijn naam. De gehele vis is bedekt met donkere stippen, maar geen rode. Hierdoor is hij goed herkenbaar. De soort is afkomstig uit het Westen van Noord Amerika en vanaf 1882 ingevoerd in Europa. Hij plant zich hier echter niet in de vrije natuur voort, hoewel hij beter tegen een mindere waterkwaliteit en hogere watertemperatuur kan dan de Beekforel. De gekweekte vorm (uit verschillende ondersoorten) kan wel 75cm groot worden. Het voorkomen van deze Forelsoort in de natuur is het gevolg van de vele uitzettingen. Ook in de Voer werd deze Forel vaak aangetroffen. De Duitse naam is: "Regenbogenforelle" en in het Engels heet de soort "Rainbow Trout". In het Frans "Truite arc-en-ciel". Ook in de Voerstreek hoort men wel "Arc-en-ciel".

Indien de Regenboogforel in bassins in de zee wordt gekweekt, dan wordt het visvlees zalmkleurig (afhankelijk van het voedselaanbod). Voor de consumptie krijgt hij dan de naam "Zalmforel".

Omdat de Regenboogforel eigenlijk een exoot is, die nogal wat inheemse vissen opeet, wil men de uitzettingen van deze soort verminderen en mogelijk geheel stopzetten.

Als je vroeger tussen Laag Caestert en de "Kop van de Voer" (de monding van de Voer in de Maas) door de weilanden liep, dan kon je deze Forellen op de diepere, luwe plekken in de bochten van de Voer zien liggen.

De Zeeforel

Het verhaal van de Zeeforel is niet eenvoudig. Deze soort wordt beschouwd als de naar zee trekkende vorm van de Beekforel. Of zo men wil: de Beekforel is de vorm van de Zeeforel die steeds in de binnenwateren blijft.

Volgens onze huidige kennis betreft het hier één soort. De Zeeforel wordt groot, tot wel 140cm lang en tot 14kg zwaar. In de zomer en in de herfst trekken geslachtsrijpe Zeeforellen de rivieren op om er in de winter te paaïen boven grindbanken (in koud water). De overlevende Forellen trekken na het paaïen terug naar de zee.

De pas uitgekomen larven heten "Alevin", de grotere jongen "Parr" en de naar zee trekkende jongen "Smolt". Deze zijn dan zo'n 20cm groot. De volwassen dieren zijn bruin van boven met een witte buik. De Zeeforel is bedekt met grote donkere stippen. Sommige exemplaren hebben ook roodachtige stipjes aan de zijkant. De jonge dieren eten kleine waterdiertjes, de grote eten vis (zoals Haringachtigen en Zandspiering).

De Duitse naam is: "Meerforelle", de Engelse is: "Sea trout". In het Frans heet hij "Truite de mer".

Uit historische gegevens is bekend dat de soort vroeger in de Maas, Berwijn, Jeker en in het Albertkanaal werd aangetroffen. Ook nu nog wordt hier soms

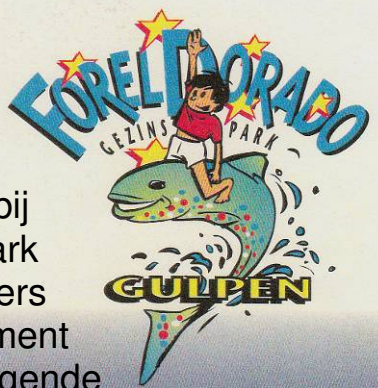
nog wel eens een Zeeforel gevangen.

De Zeeforel wordt gekweekt en er zijn veel jonge exemplaren uitgezet. Voor het voortbestaan van de soort in de vrije natuur zijn onder andere een goede waterkwaliteit van belang, slibvrije kiezelbedden en vispassages bij stuwen.

Het kweken van Forellen

Het kweken van Forellen en Zalmen door de mens is niet zo moeilijk, omdat de eitjes (en het homvocht) “afgestreken” kunnen worden, door met de vingers langs de flanken van de vis te gaan. De aldus verkregen eitjes kunnen na bevruchting worden opgekweekt in grote visvijvers.

Ondergetekende herinnert zich in zijn jeugd wel eens in Argenteau (bij Visé) te zijn geweest, bij de Forellenvijver aldaar, waar zich ook veel fraai gekleurde Stekelbaarsmannetjes in de kanaaltjes rond de vijver bevonden. Later werkte ik een zomerseizoen bij de voormalige Forellenkwekerij annex pretpark “ForelDorado” in Euverem bij Gulpen, alwaar heerlijke, vers gerookte Forellen konden worden gegeten. Op dit moment bevinden zich onder meer Forellenvijvers bij de “Springende Beekforel” in Wijlre. De Forellenkwekerij in Sint Pietersvoeren bestaat ook nog steeds en kent een zeer lange historie. Er worden diverse soorten Forellen gekweekt en zelfs Steuren. In 1884 werden de vijvers bij de bronnen van de Voer door Baron de Loë ingericht tot kweekvijvers voor vis. De vijvers waren er echter al vanaf de 17e eeuw, als voorraadvijvers om de verse vis voor de Ridders van de Teutoonse Orde op peil te houden. Ook in Eijsden heeft een kweekvijver voor verse vis bestaan. De heer Meerman vermeldt in zijn boek over de Eijdsdense watermolens, dat er bij Eijdsder Molen in Laag Caestert rond 1830 een molenvijver bestond, die zowel werd gebruikt als watervoorraad voor het functioneren van de molen, als voor het kweken van vis.

Jacques Piters

BIJZONDERE WAARNEMINGEN

- 28.05 De Gemeente is volop bezig met bermbeheer. Rücksichtlos, zonder rekening te houden met de lange winter en late lente, er vol tegen aan. Weg met die b(l)oeiende bermen!
- 31.05 Op de laatste dag van mei ziet Irene haar eerste Vogelmelk plantjes. Van op een pijp kijkt een jong Vosje haar nieuwsgierig aan. In het Plattebosje bloeien de Bergnachtorchissen, 2 stuks, de andere twee zijn afgeknaagd. ‘s Avonds roepen er drie Vroedmeesterpadden in de Daor.
- 01.06 Langs de Holstraat ook enige armzalige plukjes Vogelmelk, in afwachting van bermbeheer. Een zo te zien tevreden meerjarige Reebok ligt

tussen de laagstambomen van Loyens.

- 02.06 Geen Dassen, wel 5 Hazen en 1 fraaie rekel Vos. Langs de Boomkensisstraat lopen 4 zwarte Shetland pony's met hun veulentjes. Pa staat op een afstand als een soort wachter.
- 03.06 Bronkmaandag, niet op stap maar eens naar Snoravia, het Belgisch deel van de Eijsder Beemden. Ik hoor 2 Koekoeken en zie 1 Grote Bonte Specht. Links en rechts staan ook wat orchideeën verspreid. Ik tel 8*1, 2*2, 1*3, 1*5 en 1*6 Soldaatjes. In de Eijsder Beemden lopen 4 Koninks merries met hun veulens. Mijn vrees wordt bewaarheid. De Firma Schots en Scheef heeft al toegeslagen. Weg Vogelmelk! 's Avonds kan Irene toch weer eens genieten van een gezin Dassen in het Rijckholter bos. Pa en Ma plus 3 kleintjes.
- 06.06 In de Witgrubbe staan ook 2 schamele plukjes Vogelmelk. De dagen lengen nog steeds.
- 07.06 Langs de Dorreweg staat een flink aantal Kale Jonkers van wel 2 meter hoog! 2 Melkdistels van dezelfde hoogte vallen helemaal niet op.
- 10.06 Een kleine zogeheten bijburcht in Mesch blijkt dit jaar een echte hoofdburcht te zijn geworden. Ik tel 9 Dassen waaronder 3 kleinen. Elders zien Martin en Marie-José niks.
- 13.06 Donderdag de dertiende brengt geluk. Op een al jaren minder goede Dassenburcht tel ik acht Dassen waaronder vier jongen. Ook een Vos komt uit een der pijpen. Op Het Tiende Vrij bloeit zowaar een Keverorchis.
- 14.06 Cor Hanssen meldt een dode mannetjes Das langs de N278 tussen Cadier en Keer en Blankenberg. Met Joost e.a. naar de orchideeën van Snoravia, Lixhe en Lanaye. Formidabel. Als toetje de Muurhagedissen en de Bevers van Laag-Caestert.
- 14.06 Vrijdag de veertiende is het dan de beurt aan Irene. Op een al zeker 5 jaar verlaten burcht constateert zij dit jaar een compleet dassengezin. Pa, ma en 2 kleintjes. Zij ziet ook weer eens een koppel Bosuilen. Bij de bank in de Daor roepen nog steeds de Vroedmeesterpadden. Het zijn er zeker drie. Eindelijk eens een week met goed nieuws uit Dassenland.
- 16.06 Een Hermelijn kruist mijn pad. In Het Vroendel roept nog steeds een Koekoek.
- 19.06 Avondtocht goed voor roepende Vroedmeesterpadden bij de poelen langs de Hondenberggrubbe, de Orenberg en in de Daor bij de bank. Geen Dassen deze keer.
- 22.06 Dhr. Arthur Janssen ziet in de wei van Rompelberg langs de Trichterweg een grote Vos lopen met een prooi in zijn bek. Een zwarte Vogel zo te zien. Soortgenoten van het slachtoffer vallen de Vos, die geïrriteerd

zijn weg vervolgt, aan. Bij het Europapark probeert een Eekhoorn onder mijn fiets te komen. Deze zelfmoordpoging mislukt.

- 24.06 Dhr. Jules Piters meldt een dode Das op de Chaussée de Battice buiten Berneau in de afdaling. Een bekende doodrij-locatie, niet alleen voor dieren! De hoofdburcht ligt 200 m westwaarts in een graft. In de wegberm is een bijburcht. Broer Jef Creuwels meldt dode Das, jaarling, langs de Rijksweg ietsje verder dan de rotonde bij de Groenstraat.
- 26.06 In een spaarbekken langs de Voerenweg staan zowaar 2 bloeiende Ratelaars. John Wiersma ziet een Rietorchis in de Eijsder Beemden achter Kasteel Oost.
- 27.06 In de Daor een Bunzing en bij De Beuk een Ree met haar kalf. St. Jan is voorbij maar in het Vroendel roept nog een Koekoek!
- 30.06 Om ca. 19.45u zitten vijf fraaie Levendbarende Hagedissen nog te zonnen op een paaltje langs de Daorgrubbe.
- @ 30.06 Johan Stoffer meldt: zondag 30 juni en maandag 1 juli 21.30- 23.00 uur heb ik veel vuurvliegjes (ca. 500) gezien in de Steenbergsweg in Mesch, voorbij de afslag naar mijn woning. Een fantastisch gezicht, zeker ook voor kinderen! Dit verschijnsel is vaak maar kort te zien (2 weken). Het moet wel een droge en warme avond zijn.
- 03.07 De Daor is weer veranderd in een Daorbeek. Zelfs de 2 poelen van de Fontijn staan boordevol water.
- 04.07 Heel wat Vuurvliegjes in de berm van de holle weg Mheer–Voeren onder het Hoogbos door.
- 05.07 Een passant ziet om 22.40u 3 jonge Dassen de Grijze Graaf oversteken op weg naar de kersen.

Zie verder op pagina: 14

DE WOELRATTEN

Zoals gemeld in het juni-nummer: we hebben moeten besluiten om de IVN jeugdclub, De Woelratten, na bijna 15 jaar, (voorlopig) op te heffen.

Reden is gebrek aan leden. Diverse pogingen om het ledental op pijl te brengen hebben geen resultaat gehad. Het is het afgelopen jaar regelmatig gebeurd dat we met slechts 2 kinderen op stap gingen. Zulke kleine aantallen zijn niet leuk voor de kinderen zelf, niet voor de begeleiders en ook niet voor de derden, waar we op bezoek gaan. Voorlopig, omdat mocht er toch weer hernieuwde belangstelling voor jeugd natuuractiviteiten komen, dan kunnen we de draad weer oppakken.

De activiteiten die in de tweede helft van dit jaar gepland stonden gaan niet door.

PDB

AGENDA 2013

Lezingen

23 sep	Bert Verton, IVN Heuvelland: Vlinders en orchideeën van Andalusie Prachtige beelden en een boeiend verteller	20.00 uur
28 okt	Philip Meyer, IVN: Steenuil onderzoek in Eijsden	20.00 uur
25 nov	Wiel Lemaire van Politie Zuid: Wat is en doet de Groene Brigade	20.00 uur
17 dec	Jaarafsluiting. John Wiersma, IVN: Presentatie natuurbeeldjes in Eijsden	20.00 uur

De Dassenburcht is open vanaf 19.30 uur en wij beginnen stipt om 20.00 uur. Inclusief pauze tot 22.15 uur. Zodra verdere gegevens bekend zijn volgt tijdige publicatie in de regionale pers. Getracht zal worden in elke laatste week van een maand een spreker te vinden. Houdt de lokale pers dus in de gaten.

Het "Wandelschema" & "Korte Tour"

25 sept	Mechelen, 9 km	11.00 uur
23 okt	Puth, 9 km	11.00 uur
27 nov	Vaals (3 landenpunt), 9 km	11.00 uur
22 jan	Pietersvoeren, 9 km	11.00 uur

Het programma is samengesteld door José Goessens, Anne-Marie Hanssens, Marianne Schols en Anne van Santen. Vertrek Cultureel Centrum 11.00 uur via carpoolstelsel. Bijdrage onkosten chauffeur € 2,50 per persoon, ongeacht de afstand. Deelname aan deze wandelingen geschiedt op eigen risico en verantwoording. Wandelingen zijn geschikt voor een ieder die goed ter been is. Wij gaan er vanuit dat iedere chauffeur een eigen inzittende verzekering heeft.

Anne van Santen, tel. 043-4094672

"De Woelratten" 2013

15 juni	Zaterdagactiviteit (Imstenraderbos)	09:30 uur
14 sept	en 26 okt, 16 nov en 14 dec afgezegd	10:00 uur

Programmaoverzicht 2013 Vogelwerkgroep

Datum	Tijd	Activiteit	Tretpunt/contact
September			
Zo 8	08.00	Excursie Pietersvoeren (of alternatief)	Dassenburcht
Za 28	09.00	Excursie Eijsder Beemden	Eijsder Beemden
Oktober			
Zo 6	08.00	Excursie De Piepert/Eys	Dassenburcht
Za 26	08.00	Excursie Epen-Cottessen	Dassenburcht
November			
Zo 10	08.00	Excursie Hamsterreservaat	Dassenburcht
Za 30	10.00	Excursie Eijsder Beemden	Eijsder Beemden
December			
Za 28	10.00	Pimpelexcursie	Eijsder Beemden

Jan 2014			
Di 7	19.30	Nieuwjaarstreffen	Dassenburcht

Wil je deelnemen aan een excursie (behalve die naar de Eijsder Beemden), meld je dan s.v.p. aan bij Ed Bayens (ed_bayens@yahoo.co.uk; tel. 4091024).

2013 Vogelwerkgroep IVN Eijsden tellingen & nestkasten				
Van	Tot	Tijd	Activiteit	Contact
1 april	30 juni		telling atlasblok (3x) dorp + tiende vrij boomgaarden + weilanden kasteel + Maas + Voer	Ed Lydia Philippe
medio april	eind juni	in overleg	controle uilenkasten	Frans
15 mei	15 juni	1 ^e 2 uur na zonsopkomst	2 ^e MUS-telling	Ed
16 mei	15 juni	in overleg	broedvogelonderzoek, Voer	Wiel
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 23	Ed
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 25	Lydia
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 32	Philippe
15 juni	15 juli	vanaf 19.00 u	3 ^e MUS-telling	Ed
13 juli	27 juli		huiszwaluwtellingen	Thérèse
1 nov	eind dec	in overleg	onderhoud uilenkasten	Frans
14 dec		09.00	Wintervogeltelling, Restaurant Δ Trichterweg 5	Wiel
30 dec		09.00 Kasteelpark	winterbekentelling - Voer	Wiel

Telefoonnummers:

Ed	409 10 24	Philippe	457 23 70	Wiel	408 19 41
Lydia	361 58 05	Thérèse	408 54 10	Frans	409 12 83

Aan de activiteiten van de vogelwerkgroep kan in principe elke IVN'er deelnemen. Hebt u belangstelling om vogelaar te worden? Bel!

Ed Bayens

Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)

datum	locatie	activiteit
27 sep	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
25 okt	Kade 't Bat	wieden kade
29 nov	De Laathof Mesch	ommetje nalopen

De Florawerkgroep is steeds op de laatste vrijdag van de maand van 13.30 - 16.00 uur actief. Veel aandacht voor het gebied de Waardhoff en het ommetje vanuit Mesch.

Bel of mail even naar Tineke 043-3521109 of tineke.de.jong@kpnplanet.nl als je belangstelling hebt om een keer mee te gaan. Soms wijzigen we ons plan.

BIJZONDERE WAARNEMINGEN VERVOLG VAN PAGINA: 11

- 06.07 Lang geleden, weer eens een jagende Bunzing op een burcht.
- 07.07 Om 13.30u vind ik een dode mini jonge Das langs de Grijze Graaf.
- 08.07 Mevr. Yvonne Bastiaens meldt een dode Das langs de Oude Molenvweg, vlakbij het vroegere Jeanne d'Arc. Dat is op amper 300m van mijn

voordeur!

- 09.07 Leon Dassen ziet hoe bij hem achter in het weiland een Blauwe Reiger een Hermelijn te pakken krijgt en na veel tegenwerking door het slachtoffer hem toch naar binnen krijgt. Een unieke waarneming.
- 12.07 Voor het eerst slaagt een medewerker van de dassenwerkgroep erin om meerdere Dassen te zien op het grote kruispunt van veldwegen tussen Termaar en Bruisterbosch. Cor Hanssen, heet hij, ziet tussen 21.45 en 22.00u liefst 14 Dassen de burcht verlaten en op voedseltocht gaan. Cor kon ook genieten van Vuurvliegjes.
- 13.07 Terugkerend van mijn avondobservatie wordt ik op weg naar huis belaagd door tientallen Junikevers.
- 14.07 De gezusters Marie-José en Annie Creuwels kunnen in een Mheerse kersenwei genieten van een koppel Dassen met vier kleine jongen, drie Reeën, een Reebok, een jonge Vos en een Hermelijn.
- @ 15.07 Wiel Schins meldt via de IVN website: In de tuin opeens een zeer dominant gefluit, dat wel een uur duurde. Na enig zoeken is daar een vogeltje dat ik nog nooit gezien had. Even opzoeken en het blijkt een Zwartkopje, dat toch wel meer voorkomt in onze streken. Enkele dagen later is hij er weer en nu wordt zijn gefluit beantwoord. Gaan die misschien ergens broeden hier? De dag erna vol spanning uitgezien naar het stevige fluitgeluid. Helaas, niets meer.
- 19.07 Op de velden van St. Amand is de eerste Wintertarwe geoogst.
- 21.07 De Blòw wint het Nederlands Kampioenschap in de 1e afdeling Harmonie van het WMC. Heel Eijsden kleurt even blauw om dit uitstekende resultaat te vieren. St Cecilia uit Mheer scoort ook uitstekend in Kerkrade.
- 25.07 De Egel die ik regelmatig langs de Kampweg zag, ligt plat gereden op de weg.
- 28.07 Gèr Beckers, onze vleermuizenman, ziet bij Huize De Beuk een mannelijk Vliegend Hert. Ik zie geen Dassen 's avonds maar wel als troost 2 Vossen.
- 28.07 De Roeij wint het Internationaal Kampioenschap in de Concert afdeling Harmonie van het WMC. Eijsden kleurt weer even rood tijdens de viering van dit wapenfeit. De Greun van Wolder werd eervol 2^e, na de Roeij dus. De dames en heren musici zijn aan een verdiende rust toe. Nog even wat nakaarten en dan zal in Wolder en Eijsden de rust ook weerkeren. Aanzet voor een nieuwe krachtmeting tussen de trots van beide dorpen.
- 31.07 Even op het terrein van onze secretaris. Ik zie op 't Tiende Vrij, op de vlinderstruik in de helling, tientallen Dagpauwogen, Atalanta's, Kleine Vossen en Distelvlinders. Verder heel wat Witjes en Bloedjes. Beneden fladderen 2 Oranje Luzernevlinders. Een bevestiging dat onze gewone vlinders zich wel handhaven in natuurgebieden, elders gaan zij dramatisch

achteruit. Een uur later bij het Trichterbeeldje op de Distels weer 2 Oranje Luzernevlinders. Weer een uur later langs de Maarlanderweg, ook op Distels, 2 Oranje Luzernevlinders.

- 31.07 Tot mijn grote vreugde is de dassenburcht langs de Maarlanderweg, na 4 magere jaren, weer bewoond door een stel Dassen met jongen. Vanaf 22.05u laten ze zich zien. Iets eerder, om 21.10u, steken pal voor mijn neus twee Eikelmuizen over.
- 01.08 Op de Drieheuvelen fladdert een Spaanse Vlag. Helaas niet fotogeniek. Ook een fraaie Haas iets verder in een wei wil niet op de foto, gaat er inderdaad als een Haas vandoor.
- 02.08 Met Frans Jongen e.a. Voetspoor 246 gelopen. Voor geoefende lopers, ondanks de hitte, best te doen. Steeds een fraaie tocht ten zuiden van Visé. Langs de terrill van Blegny talrijke Spaanse Vlaggen. Ook de Blauwvleugelsprinkhaan ontsnapt niet aan onze spiedende ogen. 03.08 Een betrouwbare informant meldt 2 Wilde Zwijnen tussen Mesch en Wit-huis. In Voeren de 2 soorten Luzernevlinders bij elkaar, de Gele en de Oranje. Ook hier 1 Spaanse Vlag.
- 07.08 Marie-José Creuwels ziet 1 Spaanse Vlag in een voortuintje langs de Bernhardstraat.
- 09.08 Een dode Steenmarter langs de weg richting Reijmerstok. Praktisch voor mijn huisdeur een dode Mol.
- 09.08 Met Joost e.a. een ouderwetse vrije tocht gelopen door de Hoge Venen. Uitstekend weer om te struinen. Heel wat Hagedissen op de knuppelpaadjes. In de lucht veel Graspiepers. Ook zagen wij Roodborst-tapuiten. Het enige Wilde Zwijn en het enige Korhoen zagen wij na afloop als opgezet exemplaar in La Baraque Michel.
- 11.08 Mijn tocht Voeren–Mesch–De Heeg gemaakt. Geen wild gezien. Alleen langs de veldwegen boven grasakkers e.d. heel wat Oranje/Gele Luzernevlinders. Een koppeltje Oranje exemplaren verrast mij met hun bruidsvlucht. Uitgevlogen plaatsten zij zich op een Klaverplantje en deden het. Heel rustig en Heel lang.
- 12.08 In mijn oude perenwei hangen de Wijnperen volop aan de bomen. Ook de fel toegetakelde presentperenbomen hangen vol sappig fruit dat gerijpt neervalt. De grond is bezaaid met valperen.
- 13.08 Voetspoor 256 rond Voerendaal gelopen. Een ware cultuurlandschap tocht. Uit Groot Welsden wordt een dode Das gemeld.
- @ 15.08 Netty Hornstra meldt: tussen ±10 en 15 augustus veel vlinders gezien in de tuin aan de Brikkenoven/Voerenweg: Atalanta, Gehakkelde Aurelia, Argusvlinder, Distelvlinder, Kleine Vos, Dagpauwoog, Oranje Luzernevlinder, Koolwitje, Knolwitje, Boomblauwtje, “gewoon” Blauwtje en de Kolibrievlinder.

- 16.08 Mooie liedjes blijven niet duren, voor de 3e opeenvolgende avond geen Das gezien.
- @ 17.08 Wiel Schins meldt via de IVN website: Tafereel op de St. Pietersberg. Een Blauwe Reiger staart lang naar de grond in een weiland. Op eens haalt hij uit en begint te trekken. Na flinke inspanning "floept" een flinke Mol omhoog en danst in de bek van de Reiger. Hij laat hem los en vangt hem weer. Nadat enkele mensen dichterbij kwamen om beter te kunnen zien, doodt de Reiger zijn prooi en vliegt ermee weg. Tien meter verder landt hij, slingert de Mol omhoog en slikt hem in één keer door. Na enkele forse slikbewegingen kijkt de Reiger even om zich heen om dan, als ware niets gebeurd, weg te vliegen. Dat had ik nog nooit gezien.
- 20.08 De Vlinderstruiken in de voortuin van Irene zijn nog steeds in trek bij de vlinders. Ik tel 8 Kleine Vossen, 3 Distelvlinders en 4 Kleine Koolwitjes. Voor mijn huisdeur dan een dode Egel.
- 21.08 Een korte tour gemaakt over de Fagne de Banneux. Enkele, enige jaren geleden door de kap van sparren gemaakte, open plekken zijn aardig aan het dichtgroeien met struiken e.d. Enige verbindingswegen hebben langs de randen nog heel wat bloeiend spul. Goed voor heel veel Kleine Vossen, wat Landkaartjes en zowaar 2 Keizersmantels.
- 21.08 Oude tijden herleven! Boven het Veldje cirkelen 2 Ooievaars. Het heden dan: langs de Groenstraat een dode Haas.
- 23.08 Met Joost e.a. een vrije tocht, gebaseerd op oud Voetspoor 151 van wijlen Mart Huls, gemaakt rond Limbourg. Een pittige tocht. Hoogtepunt op een open plek langs de bosweg die langs de Borchenne voert naar Le Lion: wel 50 Kleine Vossen, zeker 10 Keizersmantels, een handvol Landkaartjes, Dagpauwogen, Koolwitjes etc. en jonge Levendbarende Hagedissen. Ontelbare Gamma Uilen. Bij de melkerij van Dolhain dan nog 1 Spaanse Vlag, in een voortuin met de Belgische Vlag uit het raam, en 1 Gele Kwikstaart. 's Avonds weer eens een stel Dassen met hun jongen.
- @ 04.09 Netty Hornstra meldt: een Rood Weeskind en op de geluidswal tussen de Heeg en de A2 een Oranje Luzernevlinder.

Jean Creuwels, met dank aan de melders

Zomer 2013:

Eikenpage in de Eijsder Beemden, Riviergrondels in de Voer

Zaterdag 1 juni 2013 vliegt er een mooi gekleurde nachtvlinder mijn flatwoning aan het Veldje binnen. Het blijkt een voor mij nieuwe soort te zijn: de Braamvlinder. ☞

Zondag 2 juni. Processie in Eijsden. Goed weer bij 18°. Daarna Dwergblauwtjes gezien bij Vroenhoven.

Dinsdag 4 juni. Koppeltje Zwarte Roodstaarten op de stoep

bij het Veldje 45.

Donderdag 6 juni. Zomerse en zeer zonnige dag. Veel Icarusblauwtjes langs de Berwijn bij de Schans.

Vrijdag 7 juni. Drie Goudwindes in de Voer bij Laag-Caestert (eigenlijk zijn dit vijvervissen, maar ze worden soms ook in de natuur gezien). Torenvalk aan de Schansweg. Groene Kikkerkoor in de Inham.

Zaterdag 8 juni. Vlinderfietsen, dus met de fiets in de zon langs de goede plekken gaan. Allereerst groenblauwe Stekelbaarsmannetjes in de Bron en Kikkerkoor in de Pietersplas bij Heugem. Vervolgens 20 Klaverblauwtjes bij de Molen van Lombok nabij de Mergelweg in Maastricht. Kleine Parelmoervlinder, Koninginnenpage, Bruin Dikkopje, Boswitje, Groentje, Bont Zandoogje en Vals Witje op de St. Pietersberg. Veldparelmoervlinder en Groot Dikkopje op de Montagne St. Pierre. Distelvlinder en Oranjetipje bij de Berwijn. Moe maar voldaan kom je dan thuis. O ja, een wandelaar bij het ENCI-meer meldde daar wel eens een "Kopersjlang" te zien (Hazelworm in zijn dialect).

Maandag 10 juni. Klaverblauwtje mannetje in de Eijsder Beemden.

Dinsdag 11 juni. Begin van de periode van de vroegste zonsopkomst (zo rond 5.20u zomertijd, dit duurt tot en met 23 juni).

Donderdag 13 juni. Zeer grote temperatuurdaling overdag, het wordt wel tien graden Celsius kouder.

Vrijdag 14 juni. Kudde Konikspaarden in de Eijsder Beemden met 4 veulens. Boswitje langs de Maas.

Zaterdag 15 juni. Grote Aalscholver (Schollebaar) en twee Vals Witjes in de Eijsder Beemden.

Zondag 16 juni. Patrijs en Groot Dikkopje bij Schweiberg. Nog steeds Noord-oostenwind. Er wordt zeer warm weer voorspeld (35°).

Maandag 17 juni. Meikever aan het Veldje (er bestaan ook Juni- en Julikevers). Atalanta op de "Diek". Ik ga mijn gezaaide Duizendschoon maar eens "sjtaoëbele" (verspenen of uitplanten).

Dinsdag 18 juni. Tropische dag. Noordoostenwind, maar toch Afrikaanse lucht. Ook dat is mogelijk. Argusvlinders op de Bemelerberg. Muskuskaasjeskruid langs de Berwijn. Zonnende Ekster ligt met vleugels gespreid in bodemkom aan het Veldje (Westkant). Jacques van Maastricht ziet een bijzondere gele nachtvlinder op de Stenen Berg:

het Kanariepietje.

Woensdag 19 juni. Onweer om 5.10u. Hagel in Zuidoost Zuid-Limburg. Tropische dag. Distelvlinder in de Kapittelherenstraat. Mooi, die grote snelle vlieger uit Noord-Afrika is er dit jaar dus ook weer bij.

Vrijdag 21 juni. Zomerregens. Bij de Dassenburcht jaarlingen Groene Kikker, Gewone Pad en Kleine Watersalamander. In de Bron een nieuwe schildpad.

Maandag 24 juni. Donkere en koude dag. Maximum slechts 14.4° in Beek-Maastricht.

Vrijdag 28 juni. Nog steeds zeer fris voor de tijd van het jaar.

Zaterdag 29 juni. Math Bollen van de wijngaard "Hoeve Nekum" vertelt dat de Druivenbloei dit jaar zeer ver achter is bij andere jaren. Er is wel vijf weken verschil met sommige andere jaren. Doorgaans ligt er 100 dagen tussen de bloei en rijping van de Druiven.

Zondag 30 juni. Dag van de Kers in Eckelrade met Eijsdense Kieësekook. De heer Stoffer meldt zeer vele Vuurvliegjes op de Stenen Berg in Mesch. De vrouwtjes van de Vuurvliegjes zitten op de grond en worden aangeduid met de soortnaam: Glimwormen. De mannetjes zien eruit als een kevertje, de vrouwtjes meer als een larve. Ze verspreiden een groenachtig licht. Ook vertelt de heer Stoffer over de Eikenstobben, aangebracht voor het Vliegend Hert, die hij later nog zal tonen. De Vlaamse omroep zegt dat er weinig vlinders zijn door het koude voorjaar. Aan de andere kant: door een natte periode in Europa is er dan wel meer groene vegetatie, die als voedsel kan dienen voor rupsen (dus voor de volgende generatie vlinders). Juni 2013 had een temperatuur net onder het gemiddelde, maar het voelde frisser aan door de vele stevige Noordoostenwinden.

Maandag 1 juli. Jean Creuwels mailt dat er een Rietorchis is gezien in de Oosterbeemden. Die zag ik er ook, einde juni. Gesprek met Winand Wolfs in Laag-Caestert over de vissen in de Voer. "Af en tow 'nne Goeëvie haet 't óóch detusse" zegt Winand. Riviergrondels in de Voer, dat doet mij deugd.

Dinsdag 2 juli. Voorns ("Rutse") of Kopvoorns ("Maone"), een Baars ("Baoes") en een Grondel ("Goeëvie") bij het bruggetje in Laag-Caestert. Winand had het goed gezien. De Belgische omroep zegt dat het seizoen voor Grondmosselen 2 weken later begint. Alweer een nachtvlinder in mijn woning aan het Veldje. Nu een mooie groene: de Zomervlinder.

Donderdag 4 juli. Na een tip van Jacques van Mastrigt ga ik op zoek naar de Wolfsmelkwespevlinder (👉) in de Eijsder Beemden. Omdat ik de Heksenmelkplanten niet vind en mijn pauze ten einde loopt moet ik weer terug naar Eijsden fietsen. Toch nog maar even kijken wat daar voor zilverachtigs vliegt op die Eikentak aan het haventje bij Kasteel Oost... De Eikenpage! Mooie zilverblauwe vlinder, nieuw (voor mij) in de Beemden. Blauwe Lavendels komen overal tot bloei.

Vrijdag 5 juli. Voorspelling: de zomer komt eraan met het draaien van de wind van Noordoost naar Zuidwest. Bloeiende Wilde Marjolein is al te zien. De Ligusters bloeien ook en Buddleia's beginnen aan de bloei. Nieuws: giste-

ren werd er een Wolf gevonden bij Luttelgeest. De laatste Wolf van Nederland was gezien in 1869 bij Schinveld.

Zaterdag 6 juli. Wolfsmelkwespvinders, Bruin Zandoogje en een Groot Dikkopje in de Eijsder Beemden. Koevinkjes en Dambordjes op Ternaaien. Twee Kolibrievlinders tegelijk in een tuin aan de Hubert Smeetsstraat op Rode Valeriaan (Spoorbloem). Oranje Luzernevlinder in Mechelen. De zon gaat onder als een rode bol.

Maandag 8 juli. Bont Zandoogje bij het bruggetje in Laag-Caestert.

Dinsdag 9 juli. Vierde zomerse dag op rij in Limburg. Ekster zonder staart steekt de weg over bij Lixhe. Zeer veel (honderden) piepkleine Kikkertjes in het bos nabij het ENCI-meer. Wilde of verwilderde Kersen gegeten op de Thier de Lanaye. Abesse de Moulant? In ieder geval niet zoet.

Woensdag 10 juli. Verse oranje Zwartsprietdikkopjes in de Eijsder Beemden.

Vrijdag 12 juli. Ineens staat de gele Buddleia ("Lemon Ball") op de Vogelzang geheel in bloei.

Verrassing: drie "Goeëvies" in de Voer bij het bruggetje in Laag-Caestert.

Zaterdag 13 juli. Naar Heerlen (Terworm) om er de Iepenpage te bekijken (door de verrekijker). Dit zeldzame vlindertje vliegt meestal in de toppen van Iepenbomen. Leuk schouwspel, zes stuks gezien.

In de Voer vijf "Goeëvies". Ook het typische gedrag van de vis is te zien, in Eijsden "muejere" genoemd (slik oftewel "muejer" opwerpend in het water, grondelen). Hierover later meer in "Viskes vange".

Dinsdag 16 juli. Het hogedrukgebied "Yasmine" bij Ierland veroorzaakt hier Noordoostenwind en sterke zonkracht. De Kersenoogst is echter nog ongeveer 2½ week later dan gemiddeld.

Donderdag 18 juli. Weer blijkt dat de Eijsder Beemden een kraamkamer zijn voor onze bonte vlinders.

De Dagpauwoog komt massaal te voorschijn. Dankzij de Brandnetels kunnen de rupsen van Atalanta, Kleine vos, Dagpauwoog en Gehakkelde Aurelia tot ontwikkeling komen. Ook Landkaartjes hebben Brandnetel als waardplant. Distels zijn van belang voor de Distelvlinder (die soms ook de Brandnetel gebruikt als waardplant). Deze prachtige vlinders bevolken in de zomer en het najaar uw Vlinderstruik en Herfstasters in de tuin. Een Dambordje danst op het Tiende Vrij. Mogelijk afkomstig van de populatie aan de overkant van de Maas.

Vrijdag 19 juli. Kaasjeskruidikkopje bij Eijsden, Groot Dikkopje bij de oude Perenwei aan de Voerenweg.

Zondag 21 juli. Tropisch warm. "Dag van de Smaak" in Libeek. Udense Spaanse Kersen gekocht, bier van Abesse de Moulant en Basterddikke gedronken.

Maandag 22 juli. Zeer warm (tot 34°). Vincent Gustings ziet een Koninginnenpage in het Ursulinenpark. Ondergetekende gaat op zoek naar het Don-

ker Pimpernelblauwtje (Roerblauwtje). Komt in Nederland alleen in Midden-Limburg voor. Zeven stuks op de waardplant Grote Pimpernel met haar donkerrode bloemen. Interessant: dit Blauwtje met de kleur van melkchocolade laat zijn larven verzorgen door een bepaald soort Mier.

Dinsdag 23 juli (nog steeds 34°). Bruin Dikkopje in de ENCI-groeve. Later vliegt er een grote crèmewitte nachtvlinder naar binnen op het Veldje. Ook deze vlinder blijkt een nieuwe waarneming voor mij: de Vliervlinder. De soortbepaling gebeurde door Daniël Benders.

Donderdag 25 juli is er een wolkbreuk in Midden-Limburg met plaatselijk een dikke laag hagel. Ook in de buurt van de Roerblauwtjes. Zou een populatie zo het loodje kunnen leggen? In Limburg is er al sprake van een hittegolf.

Vrijdag 26 juli. Mannetje en vrouwtje Citroenvlinder tegelijk op de Buddleia's van het Tiende Vrij.

Zaterdag 27 juli. In de ochtend worden de Diepstraatfeesten ontruimd vanwege naderend onweer. De temperatuur daalt in de bui eerst naar 18° en loopt daarna weer op tot 28°.

Zondag 28 juli. De hittegolf komt tot staan. Niet zo erg, want we gaan "morgen" op vakantie richting München. In Nederland loopt de temperatuur vanaf donderdag 1 augustus weer op tot boven de 30° (op 2 augustus zelfs 36.9° in Arcen bij Venlo). Limburg heeft begin augustus zo een tweede hittegolf. In Zuid-Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk was het dit jaar ook zeer heet, er werden zelfs records gebroken. Jacques van Mastrigt ziet op 2 augustus een Kleine IJsvogelvlinder en een Landkaartje bij de ENCI.

Zondag 4 augustus. Er wordt een Keizersmantel (mannetje) gezien op een Vlinderstruik in een achtertuin in Klimmen (ontdekt door Vincent Gustings).

Op maandag 5 augustus komt er telefoon van Paul Vossen terwijl ik in Parsdorf bij München op een veldje naar Gele Luzernevlinders sta te kijken. Er is een Bleek Blauwtje gezien in de ENCI-groeve (door Jacques van Mastrigt en Jacob Bosma). Herman Peeters behoort samen met Paul ook tot de gelukkige waarnemers. Toegesnelde waarnemers van elders in het land ontdekken er een lepenpage. Ik zie een Resedawitje in Parsdorf.

Vrijdag 9 augustus. Na thuiskomst en een goede nachtrust verrassing: mijn Vlinderstruik wordt bevolkt door veel "boengte piepele". Distelvlinders, Dagpauwogen, Kleine Vos, Atalanta en Boomblauwtje. Tweede verrassing: op de Rode Klaver op het Veldje vliegen wel zes Oranje Luzernevlinders. Elf Spaanse Vlaggen bij elkaar op Koninginnenkruid in Hoog-Caestert. Elf Distelvlinders op het Tiende Vrij. Bleek Blauwtje gemeld in het Poppelmondedal bij de Jeker.

Zaterdag 10 augustus. Het Bleek Blauwtje trekt veel waarnemers naar het Poppelmondedal. Het wordt echter niet meer gezien. Wel veel Distelvlinders ("30" door ondergetekende), Oranje luzernevlinders ("12") waaronder een licht gekleurd vrouwtje van de "Forma Hélice" en Gamma-Uiltjes op de Rode Klaver. Enorme aantallen Bruin Zandoogjes op de St. Pietersberg. Wel 600 stuks kunnen melden.

Woensdag 14 augustus Leuk uitstapje naar de Brunssummerheide. Ondanks bewolking toch twee Grote Heivlinders gezien.

Maandag 19 augustus. Gele Luzernevlinder in de Eijsder Beemden.

Woensdag 21 augustus. Naar het Kootwijkerzand (Veluwe) voor de Kleine Heivlinder. Hier bevindt zich de enige overgebleven populatie van deze soort in de Benelux. In Midden-Limburg cirkelt een grote groep Ooievaars boven de snelweg. Niet te tellen vanuit de auto, in mijn beleving rond de twintig. Op de waarnemingsite staat dezelfde ervaring van twee mensen die ze ook niet konden tellen vanuit de auto, maar "veertien of meer" schatten. Uiteraard kan er wat tijd zitten tussen de beide waarnemingen en kunnen beide aantallen "kloppen". Het lukt daarna om op de Veluwe zes Kleine Heivlinders te zien. Naast de vele Grote Heivlinders en Citroentjes, wat Hooibeestjes en enkele Bruine Vuurvlinders, zie ik er ook nog twee Kommavlinders.

Donderdag 29 augustus. Late Spaanse Vlag in Hoog-Caestert. Telefoon van Daniël Benders: Paul Vossen heeft net weer een Bleek Blauwtje gezien bij Maastricht... De Vlinderstichting meldt dat het toch nog een zeer interessant vlinderjaar is geworden door een nat voorjaar in Europa en de daaropvolgende zomerwarmte.

Vrijdag 30 augustus. Hermelijn op het Tiende Vrij. Mooi diertje, herkenbaar aan de zwarte staartpunt. Groene Specht in het Caestertveld.

Zaterdag 31 augustus. Jules Piters (Pa) ziet hoe een Sperwer een Huiszwaluw slaat aan de Vogelzang.

Balans van deze zomer: na een winter die tot begin april voortduurde werd het uiteindelijk toch nog een warme, zonnige en vrij droge zomer, gemeten gemiddeld over juni, juli en augustus. Dat was voor veel mensen hard nodig...

Jacques Piters

Bijzondere waarnemingen/ervaringen gezocht!

Ziet u wat bijzonders in de natuur? Maakt u iets bijzonders betreffende natuur en/of milieu mee? Zet het op papier of laat het de redactie weten. Ons mededelingenblad is voor en van de leden!

Hebt u foto's, dia's, natuurtijdschriften, natuurboeken die u kunt missen? Van harte welkom.

Jean Creuwels

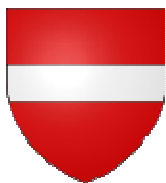
DE BASSE-MEUSE (28, SLOT)

De Bonne Ville Waremme (Borgworm)

Volgens de legende is Borgworm gesticht door de Heilige Maternus. Einde 11^e eeuw was de eigenaresse van het kasteel gravin Ermengarde. Zij schonk het goed aan de Prinsbisschop Henri de Verdun op 5 februari 1078. Wanneer het stadje een *bonne ville* werd is moeilijk terug te vinden. Begin 14^e eeuw, in 1313, waren er al stadswallen en een erkende markt. In 1345 functioneerde ook al een hospitaal. In 1400 vond er een vergadering plaats van de gezamenlijke *bonne villes*. In 1474 stond er ook al een perron, vrijheidsteken, in de stad. Er waren tien metiers, erkende hoofdambachten dus. In 1466 stond Karel de Stoute voor de stad en hield er op zijn manier huis. De stad kwam tot een regeling met de hertog van Brabant om verder onheil te voorkomen. Er volgde een meer vreedzame periode maar gezien de ligging stonden de vreemde troepen toch vaak voor de stad en trokken door de omgeving met alle gevolgen van dien voor de bewoners en plattelanders. Ook de interne Luikse twisten gingen niet aan de stad voorbij. Absoluut dieptepunt was 1748 toen de stad in vlammen opging en vele Borgwommers het leven lieten. In het nieuwe België van na Napoleon werd Borgworm een provincie stadje, voornamelijk levend van het land. Anderzijds vestigden zich er ook heel wat forensen.

De (onechte) Bonne Ville Bouillon.

Het kasteel van Bouillon werd in de 8^e eeuw opgebouwd. Het goed hoorde toe aan de prinsen van het geslacht d'Ardenne. Eerst noemde zij zich "graven van de Ardennen en van Bouillon". Later werd dat "hertog van Bouillon en hertog van Neder Lotharingen". De geschiedenis van het stadje en de streek is nauw verweven met die van het kasteel en zijn bewoners. Niet verwonderlijk gezien de ligging en de daadkracht van de kasteelheren. In 1095 verkocht Godfried IV van Bouillon zijn rechten aan de Prinsbisschop van Luik, Otbert. Het geld dat hij ontving gebruikte hij om zijn kruisvaart naar het Heilige Land te bekostigen. Godfried IV, laatste hertog van het geslacht d'Ardenne werd de eerste koning van Jeruzalem!

De Luikse heerschappij over Bouillon duurde tot 1676. De Prinsbisschop plaatste er een Chatelain die de honneurs moest waarnemen. Herhaaldelijk waren er geschillen over de gevoerde aanpak, te meer daar de bewoners zelf het maar niks vonden dat zij, trotse Ardennezen, Luik moesten dienen. Was er weer eens een opstand dan werd die hardhandig in de kiem gesmoord. In 1591 trouwde Charlotte de la Marck, als eigenaresse van Bouillon uit de fa-

milie erfenis, met Henri de la Tour d'Auvergne en kwam Bouillon onder de invloed van de la Tour d'Auvergne. In de 17e eeuw maakte Lodewijk XIV een einde aan alle mogelijke twisten. Maarschalk Crépy veroverde Bouillon voor de Keizer. Hij joeg de Luikenaren weg en tot aan het einde van de Franse tijd bleef dat zo.

Merkwaardig is dat Bouillon, hoewel toch 6 eeuwen onder Luiks bezit geen echte Bonne Ville is geworden. Alles was voor handen maar de overige 22 Bonne Villes hebben er nooit mee ingestemd. De diverse officiële bescheiden, chartes en coutumes, waren allemaal conform gebruikelijk in Neder Lotaringen en deze verschilden van de Luikse en de Loonse stukken. Onverenigbaar dus. In 1182 werden er aparte overeenkomsten tussen Bouillon en Luik opgesteld, onder andere middels het verdrag van Beaumont. Tegenwoordig leeft Bouillon hoofdzakelijk van het toerisme.

De (onechte) Bonne Ville Maastricht.

Als Romeinse stad is Maastricht een der oudste van West-Europa. Na de dood van Sint Servatius werd de stad in de 5^e eeuw bisschopsstad. In 720 verplaatste St. Hubert de bisschoppelijke zetel naar Luik. In de Middeleeuwen behoorde de stad tot twee Heren: De Prinsbisschop van Luik en de Duitse Keizer, daarna tot de hertog van Brabant. Het eerste document dat deze situatie bevestigt is uit 908 en getekend door Keizer Karel Het Kind. Zowel Otton II, als Otton IV en in 1066 Keizer Henri II bevestigden die eerste overeenkomst. Herhaaldelijk waren er betwistingen. In 1284 met als Prinsbisschop van Luik Jean 1^e, schoonbroer van de hertog van Brabant, werd in de zogeheten Vieille Chartre een einde gemaakt aan de onderling betwistingen in de stad. Maastricht werd neutraal gebied in alle onderlinge kwesties tussen Brabant en Luik. De bewoners afhankelijk van de O.L.V. basiliek waren Luikenaren. Die afhankelijk waren van de Servaaskerk waren Brabanders. Door de strategische ligging was Maastricht toch vaak een plaats van strijd. In 1304 probeerde de heer van Pruysen de stad te veroveren. Van 1390 tot 1408 was Maastricht de schuilplaats van de Prinsbisschop van Luik, Jean de Baviere. Toen deze na de Slag van Othee weer de baas werd in Luik kreeg Maastricht als dank enkele nieuwe speciale rechten. In 1485 kwam Guillaume de la Marck aan de macht. Dit zogeheten zwijn van de Ardennen trok zich niets aan van oudere overeenkomsten was zeer anti de Maastrichtse situatie. In de 16e eeuw stak dan het protestantisme de kop op in Maastricht. Gevolg enkele godsdienstoorlogen. Het Brabantse deel van Maastricht werd Spaans, het Luikse deel Hollands. Na de belegering met platbranden als gevolg door Alexandre Farnese in 1579 maakten Spanjaarden en Luikenaren een nieuw verdrag. Twee commissarissen om de 14 schepenen te benoemen in plaats

van de oude 23 Metiers (oude erkende ambachten). Na het vertrek van de Spanjaarden in 1632 werd Maastricht Staats.

In Maastricht zijn er vele getuigenissen van het roemrijke verleden. De O.L.V. basiliek uit de 10e eeuw. De Sint Servaas uit de 12e eeuw. En niet te vergeten het Stadhuis met zijn twee ingangen, levend bewijs van de tweeherigheid en de complexe politieke en religieuze Maastrichtse geschiedenis. Nauw verweven met het reilen en zeilen in Luik maar geen Luikse Bonne Ville.

Bron: Liège et ses Bonnes Villes. Eugene Wahle.

Jean Creuwels

BEVERS IN MAAS, BERWINNE EN VOER.

Gegevens over en ervaringen met Bevers uit het Eijsden. Een beetje punts-gewijs.

- a) Sedert 2000/2001 (eigen waarneming) zitten de Bevers in de Berwinne en de Maas bij ons. Regelmatig gezien en bij mij gemeld door vissers.
- b) Inmiddels zijn ze de Berwinne opgerukt tot bij Aubel. Langs de weg Val Dieu-Aubel is een prachtige locatie. Door mij en Joost van Koppen herhaaldelijk bezocht. Ook tussen Moelingen en Dalhem zitten ze.
- c) Inmiddels zijn ze de Voer opgerukt, tussen Mesch en Voeren, bij grens-paal 31 sporen en zichtwaarneming door vissers.
- d) Inmiddels worden ze langs de Maas door heel wat wandelaars gezien en gemeld. Vissers melden tot wel 6 stuks per keer. Paul Creuwels die met 2 kameraden bijna dag en nacht op de Maas actief is. (Meervallen van meer dan 170 cm zijn normaal voor hen, bewijs op foto). Zij hebben foto's en filmpjes van bevers. Een visser is al eens aangevallen door een Bever toen hij in een waadpak stond te vissen.
- e) Langs alle plassen van de Eijsder Beemden vindt men sporen, ook achter Kasteel Oost.
- f) De Bevers steken de A2 over tussen Eijsden en de grens, gemeld door betrouwbaar persoon.
- g) Einde mei, begin juni was het feest in Laag-Caestert. Bijna dagelijks, om ca. 21.00u, lieten zich Bevers bewonderen langs de Voer voor het huis Graaf De Geloeslaan 10 waar mijn broer Jef woont. Terwijl mensen foto's maakten zaten de Bevers rustig te genieten van het leven. Lekker eten van vers groen en knagen aan takken etc. Met de mens op nog geen 10 meter afstand! Er was er eentje bij die flink toegetakeld was. Blijkbaar waren het 2 dieren die verjaagd waren uit het ouderlijk gebied.
- h) Het is een losse flodder maar ik denk dat er tussen de grens en Maastricht meer dan 20 Bevers zitten.

Jean Creuwels

KRAANWATER BESTE IN WATERTEST

Vier deskundigen hebben een smaaktest uitgevoerd van zes soorten water: ons kraanwater en vijf soorten flessenwater. Ons kraanwater kwam er duidelijk als beste uit. Flessenwater is niet lekkerder, niet gezonder, veel milieuonvriendelijker en 450 keer duurder dan kraanwater. Waarom drinkt men dan flessenwater?

Milieudefensie Meerssen
meerssen@milieudefensie.nl
 tel. 364 3740

WAARNEMING

In maart stuurde Inge Stappers ons een 3-tal foto's met daar bij de tekst:
*"Deze vogel (smelleken) zat 30 januari bij ons in de tuin op het vogelhuisje.
 Een paar dagen later kwam hij weer terug."*

Omdat de redactie twijfelde aan de determinatie van deze vogel zijn foto's en waarneming even

blijven liggen (maar *"wat in het vat zit verzuurt niet"*).

Ruggespraak met de vogelwerkgroep bevestigt het vermoeden dat het hier een Sperwer (*Accipiter nisus*, mannetje) betreft. Een Smelleken (*Falco columbarius*) (rechter plaatje) is een kleine Valk (juist: ongeveer zo groot als een Sperwer, linker

plaatje) en heeft de kenmerkende baardstreep.

PDB

HET BESTUUR

Voorzitter:	Vacature	
Secretaris:	Jacques Piters Vogelzang 15 6245 BS Eijsden	tel. 409 23 65
Penningmeester:	Jean Creuwels Cuyleborg 65 ^e 6228 BE Maastricht	tel. 361 61 95
Vicevoorzitter	Maarten vd. Sande JP Sweelinckstraat 56 6245 GW Eijsden	tel. 409 48 61
Lid	Suzanne van de Wiel Reijershaag 77 6228 HB Maastricht	tel. 361 17 18
Verenigingslokaal:	“De Dassenburcht” Breusterstraat 27 Eijsden	(Souterrain, achter voormalig Gemeentehuis) (Treffersteeg)

Werkgroepcoördinatoren/Contactpersonen:

Daslicht/Venel	Jean Creuwels	361 61 95
“De Woelratten”	Maarten vd. Sande	409 48 61
Lezingen	Jean Creuwels	361 61 95
Vogels	Frans Dassen (a.i.)	409 12 83
Wandelingen	vacature	
Korte wandelingen	An van Santen	409 46 72
Flora groep	Tineke de Jong	352 11 09
Gebouw	R Vranken/L Frambach	409 16 06
Redactie Mededelingenblad	Peter De Bie	409 46 77

Kosten Lidmaatschap € 11,50 per persoon per jaar

Betalingen aan IVN-Eijsden:

Giro rekening: 92 70 56 Onder vermelding van reden betaling.

Disclaimer:

De redactie wijst er nadrukkelijk op dat zij niet aansprakelijk is voor inhoud of strekking van niet-redactionele bijdragen. Met toezending van een artikel draagt de auteur uitdrukkelijk de rechten over aan de redactie. Indien nodig kan door redigeren de toegezonden bijdrage –bij voorkeur i.o.m. de auteur- worden aangepast c.q. ingekort. De redactie behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor om artikelen zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Verschijningsdata en sluitingstermijn:

Verschijningsdata zijn:

half maart, half juni, half sept. en half dec.

De inzendtermijn voor kopij sluit op resp.

5 maart, 5 juni, 5 september en 5 december.

Kopij bij voorkeur aanleveren per e-mail:

de.wissel.ivn-eijsden@home.nl .